

Yüksek Mimar Ziya Payzın:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Şu Anda Bir Müzedir”

Nida YILMAZ

Parlamento demek milletin hem fikrî hem sanatsal hem ekonomik değerini ifade eden bir gösterge yeridir. Türkiye Büyük Millet Meclisi şu anda bir müzedir.

Meclis Bülteni'nin bu ayki konuğu, TBMM proje mimarı Clemens Holzmeister'in önce öğrencisi ve sonra yardımcısı, 1948 yılından sonra da Meclis inşaatının bitirilmesinde büyük pay sahibi olan Yüksek Mimar Ziya Payzın. TBMM kampüsünün her karışında, her taşında, her tuğlasında emeği olan Payzın, TBMM binasının korunması ve sağlam bir şekilde gelecek nesillere bırakılması amacıyla çalışmalar yürüten TBMM Genel Sekreterliğinin daveti üzerine TBMM'de idi. Mecliste Genel Sekreter Yardımcısı Haydar Çiftçi'nin misafiri olduğu Payzın'a, Türkiye Büyük Millet Meclisinin inşaa sürecini ve Meclis binası ile ilgili merak edilenleri sorduk.

TBMM'nin proje mimarı Clemens Holzmeister hocanızdı. Kendisi ile nasıl tanıştınız? TBMM binası inşaatı çalışmalarına ne zaman başladınız?

Holzmeister'in gelişi, Atatürk'ün bir gün Recep Peker'i yanına alıp Ankara'nın imarını teftiş etmek istemesiyle başlamıştır. Atatürk, yapılmakta olan İş Bankası inşaatını

denetlerken binanın maliyetinin düşürülebileceği düşüncesi ile “Bunu Avrupa'daki tarzda niye yapmıyoruz?” demiş. Onun üzerine Peker, Avusturya'dan bir sanatkar rica etmiş ve onlar da Holzmeister'i o sırada bir yarışmayı kazandığı için, ünü olan bir mimar olarak Türkiye'ye yollamışlar. Merkez Bankası, Emlak Bankası, Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, sonra Harp Okulu binası ve başka bazı binaları yapmış.

Holzmeister, Viyana'ya döndükten sonra Meclisin yapılması için 1938'de yarışmaya çıkmış. Uluslararası bir yarışmada üç proje kabili tatbik görülmüş. Tabii bu üç projeden birini seçme hakkı Atatürk'ün olduğu için üç projeyi de Köşk'e Celal Bayar götürmüş, Atatürk'e izah etmiş -Celal Bayar'ın kendi ağzından dinledim.- Atatürk de Holzmeister'in projesini tercih etmiş, tatbikata geçirmiş.

Holzmeister 5'inci sınıfta bize hoca oldu. Biz yatılı okulda öyle tanıştık. Mezun olduktan sonra askere gittim ve kendisini Ankara'da ziyaret ettim. Ben

22 Nisan'da hocayı ziyaret ettiğimde hoca, “Sen gel, benim büroda ihtiyacım var, beraber çalışalım.” dedi. “Peki, ne zaman?” dedim, “Şimdi, hadi yürü.” dedi, aldı getirdi beni Meclisin şantiyesine.

‘Bugün Bir Senede Yapılanı On Beş, Yirmi Senede Yaptık’

Holzmeister'in Anadolu kültürüne ve mimarlığına önem verdiğini biliyoruz. TBMM binasında devlet otoritesini, gücünü yansıtmak semboller kullanmış diyebilir miyiz? Biraz malzemelerden söz eder misiniz? TBMM'de nasıl bir mimari kullanıldı?

Holzmeister'in uyguladığı mimari aslında Avrupa'nın da Birinci Cihan Savaşı'ndan sonra mecburen uyguladığı mimari, “En ucuz nasıl yapılabilir?” Holzmeister o havada yetişiyor. Lüzumsuz yere başkalarına iş vereceğine kendi milletine iş ayırmak gerek. Hoca bu hava içinde geldiğinde Türkiye'de de durumu